

Список використаних джерел

1. Державний архів Рівненської області. – Ф-30. – Оп.2. – Спр.29.
2. Там само. – Спр.33.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління. – Ф.3833. – Оп.1. – Спр.112.
4. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред. та упоряд. В.В'ятрович. – Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2008. – 352 с.
5. Дідух В. Мій Ярунь / В.Дідух. – Тернопіль, 2008. – 76 с.
6. Кизя Л. Доверие: О секретаре Ровенского подпольного обкома партии В.А. Бегме: историческая литература / Л.Кизя. – М.: Политиздат, 1977. – 80 с.
7. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В.Косик; пер. з фр. Р.Осадчука. – Париж [та ін.], 1993. – 659 с.
8. Медведев Д. Сильные духом / Д.Медведев. – М.: Молодая гвардия, 1968. – 560 с.
9. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942–1952 роки / П.Мірчук. – К.: Народна газета, – 47 с.
10. Перепічка С. ОУН і УПА в роки Другої світової війни / С.Перепічка. – Львів: СПОЛОМ, 2009. – 740 с.
11. Тарас Бульба–Боровець: документи. Статті. Листи / ред. В.Сергійчук. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2011. – 816 с.: іл.
12. Інтернет ресурс. Режим доступу: www.istpravda.com.ua.
13. Ровенщина в роки Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу 1941–1945. Документи і матеріали. – Львів: Каменяр, 1989. – 224 с.
14. Лебедь М. Українська Повстанська Армія. Її генеза, рист і дії у визвольній боротьбі українського народу за українську самостійну соборну державу. – [Б. м.]: Видання Пресового Бюро УГВР, 1946. – 160 с.
15. Петро Федун–“Полтава”. Концепція самостійної України / Упор. М.В. Романюк. – Львів, 2008. – Т.1. – 720 с.

References

1. Derzhavnyj arhiv Rivnens'koi' oblasti. – F-30. – Op.2. – Spr.29.
2. Tam samo. – Spr.33.
3. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja. – F.3833. – Op.1. – Spr.112.
4. Ukraïns'ka Povstans'ka Armija. Istorija neskorenyh / Vidp. red. ta uporjad. V.V'jatrovyh. – L'viv: Centr doslidzhen' vyzvol'nogo ruhu, 2008. – 352 s.
5. Diduh V. Mij Jarun' / V.Diduh. – Ternopil', 2008. – 76 s.
6. Kizja L. Doverie: O sekretare Rovenskogo podpol'nogo obkoma partii V.A. Begme: istoricheskaja literatura / L.Kizja. – M.: Politizdat, 1977. – 80 s.
7. Kosyk V. Ukraïna i Nimechchyna u drugij svitovij vijni / V.Kosyk; per. z fr. R.Osadchuka. – Paryzh [ta in.], 1993. – 659 s.
8. Medvedev D. Sil'nye duhom / D.Medvedev. – M.: Molodaja gvardija, 1968. – 560 s.
9. Mirchuk P. Ukraïns'ka Povstans'ka Armija. 1942–1952 roky / P.Mirchuk. – K.: Narodna gazeta. – 47 s.
10. Perepichka Je. OUN i UPA v roky Drugoi' svitovoi' vijny / Je.Perepichka. – L'viv: SPOLOM, 2009. – 740 s.
11. Taras Bul'ba–Borovec': dokumenty. Stati. Lysty / red. V.Sergijchuk. – K.: PP Sergijchuk M.I., 2011. – 816 s.: il.
12. Internet resurs. Rezhym dostupu: www.istpravda.com.ua.
13. Rovenshhyna v roky Velykoi' Vitchyznanoi' vijny Radjans'kogo Sojuzu 1941–1945. Dokumenty i materialy. – L'viv: Kamenjar, 1989. – 224 s.
14. Lebed' M. Ukraïns'ka Povstans'ka Armija. I'i' g'eneza, rist i dii' u vyzvol'nij borot'bi Ukraïns'kogo narodu za Ukraïns'ku samostijnju sobornu derzhavu. – [B. m.]: Vydannja Presovogo Bjura UGVR, 1946. – 160 s.
15. Petro Fedun–“Poltava”. Konceptija samostijnoi' Ukraïny / Upor. M.V. Romanjuk. – L'viv, 2008. – T.1. – 720 s.

Dem'yanjuk Yu. S., candidate of historical sciences, professor of department of history, International ekonomiko–humanitarnij university, the name of an academician S. Dem'yanchuka (Ukraine, Lviv), oleg-muravskiy@ukr.net

The secret of one tomb

Based on archival documents, memoirs of contemporaries reveal the secrets of one of the graves in the closing stages of the Second World War. In historical and memoir genre highlights armed opposition groups UPA and Soviet partisans in the region, determined efforts of Ukrainian Nationalists – Ukrainian Insurgent Army

(UPA) to persuade the struggle for freedom and independence of Ukraine guerrilla groups that operated in Rivne region and around including – Shitovunits. Theoretical and methodological basis of the article are the principles of objectivity, historicism, the systems that allow you to explore complex social phenomenon as specific events and facts in their dynamics. When the material is applied problem–chronological and comparative historical methods.

Keywords: UPA, partisans, grave, heroes.

Dem'yanjuk Yu. S., kandidat istoricheskich nauk, profesor kafedry istoriji, Mezhunarodnij ekonomiko–humanitarnij universitet, im. akademika S. Dem'yanchuka (Ukraine, Lviv), oleg-muravskiy@ukr.net

Тайна одной могилы

На основе архивных материалов, воспоминаний современников раскрыт “секрет” одного из захоронений на завершающем этапе Второй мировой войны. В историко–мемуарном жанре освещены противостояния вооруженных отрядов Организации Украинских Националистов – Украинской повстанческой армии (ОУН–УПА) и советских партизан в регионе, выделены попытки ОУН–УПА склонить к борьбе за свободу и независимость Украины партизанские отряды, действовавшие на Ровенщине и в окрестностях, среди которых – отряды Шитова. Теоретико–методологическую базу статьи составляют принципы объективности, историзма, системности, которые позволяют изучить сложные общественные явления, конкретные события и факты в их динамике. При изложении материала применены проблемно–хронологический и сравнительно–исторический методы.

Ключевые слова: ОУН–УПА, партизаны, могила, герои.

* * *

УДК 94(477)

Мазурок В. П.
кандидат історичних наук, Кременецька обласна гуманітарно–педагогічна академія ім. Тараса Шевченка (Україна, Кременець);
Прокіпчук І. М.
студент, Кременецька обласна гуманітарно–педагогічна академія ім. Тараса Шевченка (Україна, Кременець), ivanprokipchuk94@mail.ru

СУТНІСТЬ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ (НА ПРИКЛАДІ ОУН(Б))

Вивчено діяльність українських націоналістичних організацій в роки Другої світової війни. На основі архівних джерел досліджено особливості становлення та функціонування основних формацій ОУН(б) на території Західної України, зокрема Тернопільщини. У статті визначено причини та наслідки збройних сутичок між націоналістичними та окупаційними силами. Реконструйовано та уточнено перебіг суспільно–політичних подій на Тернопільщині під час Другої світової війни і перші повоєнні роки, пов'язаних із збройною боротьбою українців за відродження суверенної держави.

Ключові слова: Друга світова війна, ОУН(б), Тернопільщина, окупація, українській національно–визвольний рух.

XXI століття дає широкі можливості для дослідження та переосмислення подій, політичних ідей попередніх століть. Увагу істориків, політологів, соціологів, культурологів привертають події Другої світової війни, яка стала однією з найкривавіших та багатограних з погляду вчених. Неоднозначно тлумачиться і діяльність підпільних (заборонених тогочасною партійною владою) організацій. Досить суперечливими для теоретичних обґрунтувань з боку науковців є відносини на суспільно–політичному рівні між представниками різних політичних сил як на внутрішньонаціональному так і на міждержавному рівнях.

Актуальність роботи зумовлена новим поглядом та аналізом діяльності Руху Спротиву, відведенням ідеологічних завіс та об'єктивною оцінкою ситуації на Тернопільщині у той час.

Мета роботи – з'ясувати вплив на перебіг воєнних подій та взаємовідносини ОУН(б) з різними

військовими формуваннями в роки Другої світової війни.

Досліджувана нами проблематика потрапила у коло вивчення В.Гриневиц, Б.Якимович. Фрагменти діяльності ОУН(б) (пропаганда націоналістичних ідей, мобілізація, формування військових підрозділів) стали об'єктом дослідження О.Дмитренка, Ю.Романишина, П.Мірчука. Загалом поля дослідження охоплюють різні сфери як військової, так і цивільної діяльності ОУН(б).

Щоб побачити широту тогочасних подій варто розглянути дану проблематику з різних сторін. Після звільнення С.Бандери з польської в'язниці почалась ротація сил та ідей щодо подальшого шляху розвитку боротьби. Вагомим чинником, що визначив долю політичних перипетій був відступ ПУНу від чітких принципів націоналізму та загальна орієнтація не на власні сили, що було основою поглядів Д.Донцова та Є.Коновальця, а на Німеччину як на "великого союзника" [1, с. 77]. На початку січня 1940р. у Римі відбулася зустріч представників обох сторін ОУН (С.Бандера та А.Мельник). Основні позиції зустрічі: а) С.Бандера та В.Тимчій запропонували А.Мельникові (як Голові ПУН) унезалежнити ОУН від зовнішніх впливів (передусім мова йшла про Німеччину), та продовжувати діяльність у руслі самостійності, визнаючи союзниками України тільки ті держави, котрі підтримували національно-державну незалежність України; б) щоб засвідчити свою визвольну позицію ОУН мала підтримати Фінляндію у її війні проти СРСР (для цього в Англії та Америці повинні були сформуватися українські легіони для боротьби за волю України проти Москви, а також за можливості перевести їх на радянсько-фінський фронт. Одним із напрямів цієї думки стало і питання щодо Німеччини: якщо вона б нехтувала суверенністю України, то саме ці легіони вели б воєнні дії проти неї). Як виявилось згодом, такі позиції крановиків були не зрозумілими для А.Мельника і розцінювались як "бунт". В час коли ворог почав все з більшою інтенсивністю впливати на ситуацію в Україні потрібно було негайно вирішувати проблему подальших дій. 10 лютого 1940р. в Кракові сформовано Революційний Провід, очолюваний С.Бандерою [1, с. 78]. Діяльність саме цієї гілки революційної сили є об'єктом нашого дослідження.

22 червня 1941 р. розпочалась Велика Вітчизняна війна наступом німецьких військ. Перший період війни був вкрай несприятливий для Червоної армії. Підсумками літнього наступу німецьких окупантів стало захоплення ними Литви, Латвії, Правобережної України, Молдови. У серпні було взято Смоленськ; у вересні зайняли Київ, а у жовтні впала Одеса. Західна Україна повністю опинилась під владою завойовників.

Тернопільська область була поділена німецькими загарбниками таким чином, що південні та центральні землі увійшли до складу "Дистрикту Галичина", з центром у Кракові, а північні до рейхскомісаріату "Україна" (центр м.Рівне). Отож після захоплення Тернопілля керівництвом Третього рейху було сплановано систему економічних, військових, ідеологічних та політичних перетворень що мали забезпечити цілковиту ліквідацію державності, політичної незалежності та економічне розорення захоплених земель, а також расову дискримінацію

населення. "Новий порядок" набув особливо жорстоких форм втілення у рейхскомісаріаті "Україна". Головною ж метою окупаційного режиму стало підкорення та колонізація краю, шляхом масового винищення населення, залякувань та переслідувань. Місцеве населення розпочало спочатку пасивний, а потім активний опір окупанту.

На півночі Тернопільщини основними формаціями руху Спротиву були ОУН(б), ОУН(м), Фронт української революції а також загони без чітко сформованої політичної платформи. На півночі Волині також діяла Поліська Січ (Б-Б). Щодо місцевого населення, то воно прихильно ставилось до всіх формацій.

Перші боївки ОУН(б) під командуванням "Крука" – І.Климишина вийшли у рейд в листопаді 1942р. у напрямі Ланівці-Шумськ. Вже 3 грудня 1942р. в УШПР командир радянського партизанського загону О.Сабуров передав радіограмою про діяльність українських партизанів у лісах в районі Острога, Шумська, Мізоча [6, арк. 78].

У лютому 1943р. на Кременецьку в'язницю, яка була переповнена кривими, було здійснено напад боївками ОУН(б) під керівництвом І.Климишина "Крука". На жаль, захопити не вдається через негрунтовно підготовлену операцію, недостатню силу та опір німецьких військових. Повторний наступ, у якому був задіяний відділ ФУР, увінчався успіхом. У березні 1943р. на Кременеччині (район Глибокого озера, лісовий масив неподалік с.Стіжок) виникає перший стаціонарний повстанський табір під командуванням М.Медвецького (Хрона), підпорядкований проводу ОУН(м). Пізніше на Залужській горі, неподалік с.Антонівці було розміщено табір ОУН(б) (командир І.Климишин) [8].

Щоб протидіяти окупантам та захистити мирне населення 23 травня 1943р. було створено спільний оперативний штаб, якому підпорядковувалися усі українські самостійницькі сили північних районів Тернопільщини. Проте, якщо польові командири різних політичних формацій цієї території йшли на співпрацю і компроміс задля консолідації національно-визвольних сил, то вище керівництво ОУН(б) поставило завдання захопити домінуючі позиції і підпорядкувати собі інші українські повстанські загони та під їхнім безпосереднім керівництвом розпочали широкомасштабну протидію окупанту.

Відповідно до даних радянської агентури відповідний наказ було видано у травні 1943р. [7, арк. 69]. Згодом ОУН(б) розбудувала Службу Безпеки (СБ), якій було надано необмежені повноваження. Інші українські самостійницькі відділи, котрі не хотіли підпорядковуватись бандерівцям, зобов'язували ліквідувати як анархічні [4, арк. 26].

В червні 1943р. повстанські відділи ОУН(б) роззброїли загін "Яворенка", проте командир зумів уникнути арешту. 6 липня 1943р. підрозділи ОУН(б) ліквідували повстанську базу ОУН(м) "Хрона" в районі с. Стіжок [5, с. 43].

Щодо краян, то до силових методів підпорядкування самостійницьких загонів єдиному керівництву проводу ОУН(б) ставилися неоднозначно. Також посилюється конфронтація. В той час, коли у північних районах

йшла збройна боротьба – в південних та центральних панував спокій. Функцією Галичини в цей час було постачати для боротьби людей, зброю, боєприпаси й медикаменти. Завдання було виконано задовільно, що дало змогу розгортати повстанський рух на високому рівні.

Важливим залишається період переговорів задля досягнення спільної мети у боротьбі з окупантами. 9 квітня 1943 р. розпочалися переговори між Т.Бульбою–Боровцем та його відділами і військовими представниками ОУН(б) пор.Сонаром та політичним референтом Омельком. Основні пропозиції від ОУН(б) були наступні: 1. Не визнавати політичного підпорядкування урядові УНР, а підпорядкувати УПА політичній лінії ОУН(б). 2. Визнати акт державності від 30.06.1941р. як єдину державну концепцію України і під її прапором проводити подальшу визвольну боротьбу. 3. Не організувати ніякої політичної ради при армії, а вважати за свій єдиний провід ОУН(б) та беззастережно виконувати всі його накази і директиви. 4. Командуючий УПА отаман Тарас Бульба–Боровець залишається далі на своєму посту як фаховий партизанський командир. Згодом головне командування УПА дала наступну відповідь: 1. УПА не може бути військом будь-якої однієї партії, а мусить бути всенародною збройною силою під політичним проводом законного уряду УНР, де на демократичних засадах мають право бути репрезентовані всі партії. 2. УПА визнає тільки ту державність, що її проголосила суверенна Україна в 1918 році. Акт 30.06.1941р. – незаконний і не відповідає часові. 3. Політична Рада при армії потрібна як організація міжпартійної консолідації та допоміжний чинник головного командування в політичних питаннях.

ОУН(б)оголосило на Волині масову примусову мобілізацію людей в УПА. У відповідь почався масовий терор німців проти українського населення. Щоб відмежувати українські демократичні збройні сили від ОУН(б)оголового командування УПА 20.07.1943 р. наказом № 81 перейменувало УПА на Українську Народну Революційну Армію. УНРА виконувала накази уряду УНР, пішла по лінії самозахисту, планомірного зменшення своїх рядів та переходу в глибоке підпілля перед радянською окупацією України.

Після того як ОУН(б) видала директиву насильно об'єднати всі національно визвольні сили бандерівський провід виніс заочну вищу міру покарання штабу УНРА і наказав СБ виконати його. Перед командуванням УНРА, влітку 1943р. виникла проблема: або мобілізувати певну кількість демобілізованих вояків УНРА і дати збройну відсіч УПА ОУН(б), або маневрувати, щоб не допустити масового братовбивства.

30 листопада 1943р. Тарас Бульба–Боровець і сотник Жданович у супроводі німецьких офіцерів прибули до Берліну, однак замість переговорів 1 грудня 1943 р. Тараса Боровця ув'язнили в концентраційному таборі Саксенгаузен.

Радянська влада у 1944 р. разом із своїм приходом поставила завдання знищити Український рух Спротиву. Здійснювались численні військові операції, створювались радянські партизанські загони, які підпорядковувались НКВС. Вони нараховували

50–60 бійців кожний, мали нести в населених пунктах гарнізонну службу та вести боротьбу з підрозділами УПА і націоналістичним підпіллям. Для боротьби з боївками СБ, командним складом УПА та ОУН на Тернопільщині з 26 квітня 1944р. створені спеціальні групи при НКДБ. Вони переодягнувшись в форму повстанців здійснювали спецоперації [3, арк. 1].

Найбільшого розмаху самостійницький рух на Тернопільщині набув у 1944–1945рр. Його лідери намагались максимально збільшити і сконцентрувати свої сили [2, с. 5]. Провід ОУН(б) захопив домінуючі позиції в краї. З наближенням радянсько–німецького фронту командування УПА робить ставку на збереження та зміцнення своїх збройних формувань, підпільної мережі.

Підсумовуючи зазначимо, що основною стратегічною метою формувань ОУН та УПА у цей період було відновити Українську незалежну державу. Загони УПА контролювали досить значну територію Тернопільщини, на якій намагались створити альтернативні радянським органам влади національно–державницькі структури. Активність українських повстанців була досить значною, але сили були не рівні і поступово активність зменшилась.

Список використаних джерел

1. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух / О.Баган. – Дрогобич: “Відродження”, 1994. – 192 с.
2. Вериґа В. Втрати ОУН в часи Другої світової війни / В.Вериґа. – Торонто, 1991. – 97 с.
3. ДАТО. – Ф.П.11. – Оп.1. – Спр.36.
4. Державний архів Рівненської області. – Ф.Р.30. – Оп.2. – Спр.15.
5. Пундик Ю. У полум'ї дружнього слова. Збірник вибраних статей Ю.Пундика. Редакція і впорядкування В.Михальчука / Ю.Пундик.–Париж, 1983. –293 с.
6. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.23. – Спр.523.
7. Там само. – Ф.57. – Оп.4. – Спр.351.
8. Чуйко О. Вони ішли в ночей підпільний морок за те, щоб день зборов тягар пітьми / О.Чуйко// Діалог. – 2000.

References

1. Bahan O. Natsionalizm i natsionalistychnyi rukh / O.Bahan. – Drohobych: “Vidrodzhenia”, 1994. – 192 s.
2. Veryha V. Vtraty OUN v chasy Dryhoi svitovoi viiny / V.Veryha. – Toronto, 1991. – 97s.
3. DATO. – F.P.11. – Op.1. – Spr.36.
4. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. – F.R.30. – Op.2. – Spr.15.
5. Pundyk Yu. U polum'i druzhniho slova. Zbirnyk vybranykh statey Yu.Pundyka. Redaktsia i vporiadkuvania V.Mykhalchuka / Yu.Pundyk. –Paryzh, 1983. – 293s.
6. TSDAHO Ukrainy. – F.1. – Op.23. – Spr.523.
7. Tam samo. – F.57. – Op.4. – Spr.351.
8. Chuiko O. Vony ishly v nochei pidpilyni morok za te, shchob den' zborov tiahhar pitmy / O.Chuiko// Dialoh. – 2000.

Mazurok V. P., candidate of historical science, Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy (Ukraine, Kremenets); Prokipchuk I. M., student, Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy (Ukraine, Kremenets), ivanprokipchuk94@mail.ru

The essence of liberating struggle during World War II in Ternopil region (OUN(b))

The article is dedicated to the study of the activity of Ukrainian nationalist organizations during World War II. The peculiarities of the formation and functioning of major OUN(b) formations in Western Ukraine, especially in Ternopil region, are investigated on the bases of archival sources. The article outlines the reasons and the consequences of armed conflicts between nationalist and occupying forces. The author reconstructed and specified the progress of social and political events in the Ternopil region during the World War II and the early postwar years, which are related to the armed struggle for the revival of Ukrainian sovereign state.

Keywords: World War II, OUN(b), Ternopil region, occupation, Ukrainian national–liberation movement.

Мазурок В. П., кандидат исторических наук, Кременецкая областная гуманитарно–педагогическая академия им. Тараса Шевченко (Украина, Кременец);

Прокипчук И. М., студент, Кременецкая областная гуманитарно–педагогическая академия им. Тараса Шевченко(Украина, Кременец), ivanprokipchuk94@mail.ru

Сущность освободительной борьбы в годы Второй мировой войны на территории Тернопольщины (на примере ОУН(б))

Изучено деятельность украинских националистических организаций в годы Второй мировой войны. На основе архивных источников исследованы особенности становления и функционирования основных формаций ОУН(б) на территории Западной Украины, в частности Тернопольщины. В статье определены причины и последствия вооруженных столкновений между националистическими и оккупационными силами. Реконструировано и уточнено течение общественно–политических событий на Тернопольщине во время Второй мировой войны и первые послевоенные годы, связанные с вооруженной борьбой украинцев за возрождение суверенного государства.

Ключевые слова: Вторая мировая война, ОУН(б), Тернопольщина, оккупация, украинское национально–освободительное движение.

* * *

УДК355.425.4:94(477.83/.86)“1943”

Росіцький П. С.

здобувач відділу новітньої історії,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України (Україна, Львів), uns1943@ukr.net

УНС ЯК ПРОТИДІЮЧИЙ ФАКТОР НІМЕЦЬКИЙ ОКУПАЦІЙНИЙ ВЛАДІ: ПЕРШІ БОЙОВІ СУТИЧКИ (ЛИПЕНЬ–ВЕРЕСЕНЬ 1943 Р.)

Подано детальний опис бойових зіткнень Української народної самооборони (УНС) з німецькими окупаційними силами влітку – на початку осені 1943 року. Вказано їхній оборонний характер, відображено елементи тактики українських повстанців.

Ключові слова: УНС, акція, німецькі військові, вишкільний курінь.

Проблема організації протидії Української народної самооборони німецькому окупаційному режиму в галицькому дистрикті є маловідомою сторінкою в історичній науковій літературі. УНС відіграла важливу роль в українському визвольному русі, адже здійснювала організований, активний опір оборонного характеру німецьким військовим силам. Дослідження діяльності вказаної військової формації є передумовою до вивчення УПА–Захід–основного чинника українського руху Опору під час Другої світової війни.

Частково досліджував згадану проблему В. Мороз (“Українська народна самооборона на території Дрогобицької області (1943 рік”), оглядово І.Патриляк (“Перемога або смерть: український визвольний рух у 1939–1960 рр.”). Праці цих авторів цінні, але вони розглядають дану тему побічно в загальному контексті, тому великий спектр джерелознавчої інформації підлягає подальшому опрацюванню.

Мета статті – з'ясувати значення УНС в українського визвольного руху як вагомої протидії німецькій окупаційній владі. На основі опису перших бойових сутичок показано процес встановлення самооборони як громадсько–військової формації, яка, хоч і не несла безпосередньої загрози окупаційному режимові, водночас викликала з його боку активний опір. Розглянуто мужність та героїзм рядового складу УНС, з'ясовано роль командної ланки – військових фахівців відповідного рівня.

На початку свого існування Українська народна самооборона не вела вагомих антинімецьких акцій. Згідно з наказом головнокомандувача УНС Романа

Шухевича загонам самооборони заборонялося проводити будь–які збройні операції проти німецьких окупантів, а в своїй діяльності вони повинні були дотримуватись оборонної тактики [5, с.339]. Варто зауважити, що ці підрозділи УНС на початок липня 1943 року вже мали певну вишкільну підготовку, були озброєнні, перебували в контакті з місцевою сіткою ОУН(Б), яка іноді просто вимагала від них рішучих дій. У таких випадках керівництво відділами УНС, незважаючи на вказівки вищого командування, на власний ризик і розсуд, здійснивши бойову операцію, намагалася приховати факти її проведення – не згадували про неї у своїх звітах.

Перша значна протинімецька акція такого типу – напад на табір “Служби праці” (“Баудінст”), що розміщувався поблизу кар'єру над річкою Орявою в присілку Святослав села Коростів Дрогобицької округи. Її організував і провів підрозділ УНС “Бойки” під командуванням Богдана Вільшанського (базувався в околицях села Либохори під горою Магура) в ніч з 6 на 7 липня 1943 року о 24.30 год. [2]. Безпосередньо керівництво боєм здійснював один із засновників відділу Дмитро Суслинець – “Буйтур”, який добре орієнтувався у цих теренах, оскільки був родом із села Рожанка, що межує із Коростовом. Повстанці, які завдяки місцевим жителям мали достовірні дані про карний табір, знешкодили його охорону без жодних втрат. Її ліквідував Дмитро Щербанович – “Прибишин” закидавши вартове приміщення гранатами, при цьому порізав руку, розбиваючи віконну шибку, також відзначились – Михайло Ровенський (“Відважний”) і Степан Канинець (“Черешня”) – земляк Суслинця теж родом із села Рожанка, які зуміли захопити начальника табору. Крім повстанців родом із Рожанки, у цій операції брали участь коростівчани: Олекса Жалівців, Михайло Диркавець, Василь Савчин, Михайло Свистун, Якш Теодор [1, с. 96].

Щодо самого “Баудінсту” – це був карний табір з особливим режимом, що характеризувався наявністю специфічних відносин між робітниками і адміністрацією. Майстри – поляки – фольксдойчі в найбрутальнішій формі застосовували різноманітні знущання над працівниками. Навіть серед ночі вони не давали їм спокою, заставляли присідати, руками братися за вуха і, не розгинаючись, стрибати як жаби. Багато людей з цього “Баудінсту” не повертались, вмирили від побоїв, або смертельних кульових поранень [6, с. 60]. Оскільки карний табір знаходився на території, що межувала з місцем дислокації підрозділу УНС “Бойки”, керівництво повстанців, беручи до уваги ситуацію в ньому, змушене було вдатися до активних дій – ліквідувати “Баудінст”.

Фактично, до вересня 1943 року відділи УНС більше не проводили подібного роду протинімецьких бойових операцій, вони протягом липня–серпня реорганізовувались у вишкільні курені, проходячи етап відповідної військової підготовки.

Водночас допоміжні структури УНС –бойки Служби безпеки (СБ) і Відділи особливого призначення (ВОПи), завдання яких полягало у забезпеченні вишкільних таборів, з липня 1943 року активно здійснювали збройні акції на німецькі адміністративні та господарські установи для накопичення матеріальних